

ÉLŐ VÍZ / RÉSZLETEK

LIVING WATER / EXCERPTS
ŽIVA VODA / ODLOMCI

MAJTÉNYI MIHÁLY (1901–1974)

vajdasági magyar próza- és drámaíró,
publicista, szerkesztő, műfordító

[...]

Hét patak zúdította vizét áradás idején szüntelenül a mocsarakba. Legszeletről, a Dunától a Kígyós s a tavaszkor a folyónyi Mosztonga. Ami csak víz, eső, ár odafent a Telecskán, a sárgaföldön s még odébb, a homokon felgyülemlett, ezek ágyában zúdult a mélyföldre. A Telecska lábánál, ahol megszűnt a dombhát esése, terjengős tóvá dagadt mind a patak, mocsárrá szélesedett – ingovány lett belőle, hétmérföldes ingovány a Tiszától a Dunáig.

A partosabb részen, magasan a mocsarak fölött, ahol észak felé véget ért a kanyargó láp, ott igyekezett most előre a kövér barát. Hosszú az útja, még maga sem tudja mennyi, de azt talán száraz lábbal teszi meg – örvendezett. Erre falu se volt, a nép valahol a domboldal sárgaföld-bevágásaiban, veremkunyhókban telepedett meg, éppen, mint szomszédságában a fehérhasú, szürkehátú parti fecske. Itt raktak fészket a szökött zsellérek is, az újonnanjöttek, mígnem eléri őket a földesúr, a nemes város vagy a fiskus.

De addig – eltelhet pár esztendő is. [...]

Az ember azért még mindig ritka volt a tájon, mérföldes körzetben botladozott csak itt-ott valaki, az is közel a saját rajához. Az átjárókat és gázlókat a mocsáron át délnek és nyugatnak kevesen ismerték csak, az ingovány lakói főleg, azok meg féltékenyen őrizték titkukat. Csak a mocsárláz lengett és terjedt szabadon. Ezernyi, milliónyi szúnyog indult rohamra alkonyatkor. A jövevények ilyenkor behúzódtak vermeikbe, és napkeltéig ajtót sem nyitottak többé. Hajnalban, a csillagfény elültével, amikor friss szelek pásztáztak a síkságon végig, akkor meg a szúnyog menekült délnek, vissza a mocsarak közé, és megkezdődött a keserves, nyomorúságos mindennap. [...]

Szörös, nagy kéz nehezedett a térképre. „Császári-királyi mocsár” – ez állt a mappán keresztbe, a Dunától a Tiszáig. A hegyes gótbetűk fenyegetően szurkálták a rézmetszésű térkép vászonlapját, mintha azt hirdetnék: vigyázz, kétfejű sas tolláskodik odabent a mocsárban.

Kruspér Ádám kamarai referendárius ténába mártotta a lúdtollat, és elégedetten még egy karikát rajzolt a mappára, az ingovány szélén. Új telep született megint, Pusztakúla.

Mert a pusztakúlai legelőn is megtelepedett valami szökevéynépség, s a kamarai ispánnak tudni kell, hová induljon aratás után tizedért, füstpénzért, portaadóért – a robotot, úrdolgát is be kell hajtani ezektől. Már a tél óta ott lapulnak, lelkigondozásukat a Ferenc-rend végzi – így mondja az írás, amelyet az imént betűzgetett a referendárius.

A térkép már tele volt ilyen karikákkal, némelyiken alig pár napja száradt meg a gubacsténta. Emitt dédelgetett, birodalmi telepések, ott szlovák nép, itt meg magyarok. A falvakban mindenütt óhitűek, akik fegyverrel járnak, mert katonák és parasztok, hol ide, hol oda vándorolnak, sorsuk körül állandóan fenekedik, verekszik a kincstár és a vármegye. Északon a homokpusztán szálas dalmaták, a mocsarakban makacs sokác nép, halászok és pákászok. Egyre több a karika, s minden új falu határa délről, nyugatról belenyúlik az ingoványba. Jó, fekete mélyföld, csak el kellene hódítani a vizektől.

A kamarai inzellér árkot akar ásni Verbásztól Kúláig legelőbb, ha abba ő beszorítja a vizet, mondja, eltűnik a nádas és a mocsár. No ugyan! Hogy fogja a kanyargó Mosztonga vizét árokba szorítani. S a Cserna Bara hullámain, azt hogy segíti át a mocsáron?

– Bolond világ – mormolta Kruspér Ádám – hát most már a föld arcát is átformázzák? – Jó hatvan évet megélt már, de aminek az elmúlt esztendőben tanúja volt, az túltett minden csodán. Benépesülnek lassan a puszták, új jobbágyság nyüzsög az elhagyott földeken, az érseki birtokon is mindenfelé. [...]

In: MAJTÉNYI Mihály 1951. *Élő víz*. Regény. Testvériség-Egység
Könyvkiadóvállalat, Noviszád [Újvidék], 8–9., 15–16., 17–18.